

Nález zaujímavých hlinených tanierov na Dažd'ovnici

Interesting finding of clay plates on Dažd'ovnica

Dušan HUTKA

Malinovského 1179, SK–980 615 Tisovec, hutkatisovec@gmail.com

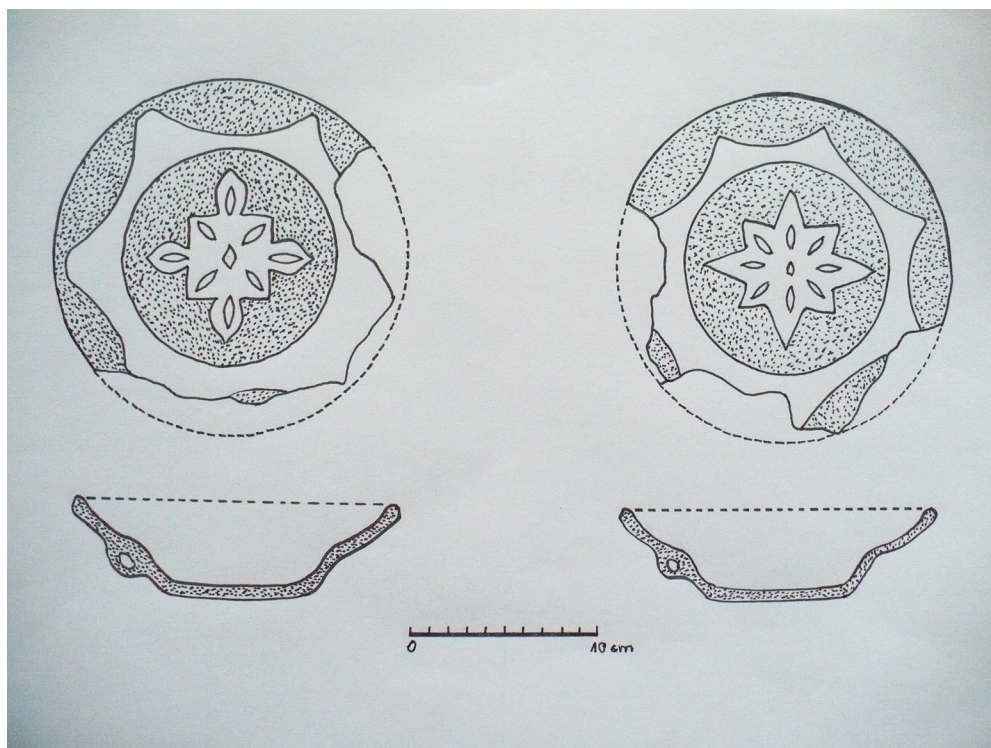
Abstract: Members of Speleological Club in Tisovec discovered in the remote and pure known part of the Muránska planina Mts pottery of Šivetice type. They found clay plates from the end of 19th century under the limestone rock. The record is evidence of wide use of this type of white pottery and also the human using of this part of limestone plateau. The caves here were also used as refuge for citizens and/or for resistant participating in the Slovak National Uprising.

Key words: Šivetice pottery, Muránska planina Mts, Slovakia

Pri hľadaní a mapovaní jaskýň na Dažd'ovnici sme pod jednou zo skalných stien objavili jaskyniarsky zaujímavé miesto. Na tomto mieste zvanom Hrdlisko sme dňa 12. 6. 2010 urobili prieskumnú sondu. Miesto sa nám javilo ako zavalený vchod do jaskyne. Po odkrytí vrhnej časti zeminy a skál sme nečakane objavili v hĺbke asi 40–50 cm hrdzou takmer zničenú železnú motyku. Bola to pôvodne široká kovaná motyka, ľudovo nazývaná graca. Ďalšia prieskumná akcia na tomto vzdialenom mieste sa uskutočnila dňa 2. 7. 2010. Pri ďalšom prehľbovaní sondy sme ešte vykopali niekoľko úlomkov starého skla zo svetlozelenej fľaše a dva hlinené hlboké taniere.

Po ich vyčistení sme zistili, že zaujímavý nález tvoria dva takmer identické, čiastočne poškodené taniere s priemerom 19 cm a výškou 5,5 cm, vyrobené točením z bielej hlíny (Obr. 1). Pod 4,5 cm širokým, mierne zahnutým, okrajom majú ušká na zavesenie. Jeden z tanierov je na spodnej časti čiastočne obhorený. Vnútorňá časť tanierov je dekorovaná trojfarebnou glazúrou. Okraj je po obvode ozdobený šiestimi tmavohnedými poloblúkmi na svetlozelenom podklade. Spodok taniera tvorí červenoohnedá glazúra. Na nej svetlozelená výzdoba pozostávajúca zo štyroch lístkov, ktoré čiastočne prekrýva štvorec. Výzdoba na tanieroch je takmer identická ale sú tu menšie odlišnosti, zrejme dôsledok ručnej práce. Z vonkajšej strany sú neglazované, len okraj je mierne zatečený tmavohnedou glazúrou (pozri aj ČOMAJOVÁ 1978, 1981).

Podľa odborníkov z Gemerského múzea v Rimavskej Sobotě sa netradičná výzdoba vytvárala vystrihovaním z papiera a vzor sa po prilepení preliel glazúrou. Taniere predbežne zaradili k šiveticekej keramike (Šivetice, obec v okrese Revúca) a datovaný

Obr. 1. Kresba keramických tanierov z Hrdliška.
 Fig. 1. Sketch of clay plates from Hrdliško.

bol do konca 19. a začiatku 20. storočia (asi 1880), čo dobre korešponduje z úlomkami svetlozeleného skla ako aj s ručne vykovanou motykou.

V tejto odľahlej časti Muránskej planiny sa v okruhu niekoľko kilometrov nenachádzajú žiadne obydlia či samoty. Najbližšie po lesnej ceste sa nachádza približne tri kilometre vzdialená poľovnícka chata na Voniacej. Známa je aj tým, že po potlačení Slovenského národného povstania (SNP), keď sa prešlo na partizánsky spôsob boja, vytvoril bývalý veliteľ práporu Prvosienka Ján Nosko, novú partizánsku skupinu s názvom „Kapitán“. Skupina si vybudovala základňu na Dažd'ovnici a ubytovala sa na poľovníckej chate ale na úkryt využívala aj niektoré jaskyne. Tu sa zdržiaval aj major, neskôr generál Július Nosko, počas SNP náčelník štábu Veliteľstva 1. čs. armády na Slovensku, ako aj plukovník, neskôr armádny generál Mikuláš Ferienčík, povereník Slovenskej národnej rady pre obranu (KRIŠKA 1996).

Aj keď spomínané nálezy nesúvisia s povstaním, je zrejmé, že napriek odľahlosti lokality sa tu žilo a pracovalo aj v minulosti. Spomínané predmety pod skalným bralom tu mohli zabudnúť alebo odložiť lesní robotníci, paliči uhlia, vápna alebo drevorubači.

Sondu sme postupne prehlbovali a rozširovali ale ďalší prieskum už nepriniesol nové nálezy ale ani objav jaskyne. Ako sa neskôr ukázalo voda, ktorá pri dažďoch stekala po brale, vytvorila v pôde kanál ako aj miernu depresiu. Po dosiahnutí určitej hĺbky sme preto prieskum na tomto mieste ukončili.

PodĎakovanie

Ďakujem Oľge Bodorovej, riaditeľke Gemerského múzea v Rimavskej Sobote a archeológovi Alexandrovi Botošovi za odborné posúdenie nálezov z Daždovnice. Ďakujem tiež pani Jolane Kriškovej, rod. Pardupovej, z Tisovca za poskytnutie manželovho rukopisu, v ktorom pán Samuel Kriška opísal svoje spomienky na priebeh SNP v Tisovci.

Literatúra

- ČO MAJOVÁ O. 1978: Historiografia šivetického hrnčiarstva v konglomeráte gemerských hrnčiarskych stredísk. — Gemer, národopisné štúdie 3: 211–246.
- ČO MAJOVÁ O. 1981: Morfológia a výtvarný prejav šivetického hrnčiarskeho riadu. — Gemer, národopisné štúdie 4: 81–113.
- KRIŠKA S. 1996: Spomienky na prípravu a priebeh SNP v Tisovci. — Rukopis z 31. januára 1996, 25 pp. [Depon in. archív autora]